

TNO-rapport

Arbeid
Polarisavenue 151
Postbus 718
2130 AS Hoofddorp

031.12851.01.04

www.tno.nl/arbeid

Ex arbeidsongeschikten werkzaam als zelfstandige

T 023 554 93 93
F 023 554 93 94

Datum september 2008

Auteurs Wendela Hoofman
Jan Besseling

Alle rechten voorbehouden. Niets uit dit rapport mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van TNO.

Indien dit rapport in opdracht werd uitgebracht, wordt voor de rechten en verplichtingen van opdrachtgever en opdrachtnemer verwezen naar de Algemene Voorwaarden voor Onderzoeks- opdrachten aan TNO, dan wel de betreffende terzake tussen partijen gesloten overeenkomst. Het ter inzage geven van het TNO-rapport aan direct belanghebbenden is toegestaan.

© 2008 TNO

Inhoudsopgave

1	Inleiding	3
2	Methode	5
2.1	Populatie en koppeling gegevens.....	5
2.2	Enquête beroepsbevolking(EBB).....	5
2.3	AO-uitkeringenbestanden	5
2.4	Populatie	5
2.5	Definitie zelfstandigwerkzaam	6
2.6	Analyses.....	6
3	Resultaten	7
3.1	Verdeling werkzaam-niet werkzaam in Arbeidsongeschiktheid.....	7
3.2	Omvang zelfstandigheid in Arbeidsongeschiktheid	7
3.2.1	Aandeel zelfstandigheid bij alle arbeidsongeschikten	7
3.2.2	Aandeel zelfstandigheid bij werkende arbeidsongeschikten.....	9
3.3	Aanvang zelfstandigheid.....	10
3.4	Kenmerken van zelfstandige arbeidsongeschikten	11
3.4.1	Soort zelfstandigheid	11
3.4.2	Persoonskenmerken	11
3.4.3	Kenmerken van de Handicap.....	12
3.4.4	Kenmerken van het werk	13
4	Concluderend	15

1 Inleiding

In het UWV-subsidie-onderzoek ‘Perspectief langdurig zieken’ zijn EBB-bestanden van 2000 t/m 2006 gekoppeld aan de AO-bestanden 2000 t/m 2005 van het UWV. Deze koppeling levert bijkomstig de mogelijkheid om voor verschillende groepen afzonderlijk in- en uitstroompatronen te onderzoeken. In dit verkennende onderzoek wordt specifiek gekeken naar zelfstandigen. De hoofdvraag is als volgt gedefinieerd:

‘In hoeverre draagt arbeid als zelfstandige bij aan het realiseren van de verdien capaciteit van gedeeltelijk arbeidsgeschikten en aan de uitstroom uit de arbeidsongeschiktheidsregelingen.’

De hoofdvraag is uit te splitsen in drie concrete onderzoeksvragen:

- In welke mate hebben Wajongers en WAO-ers naast hun uitkering inkomsten uit een onderneming (aannemende dat degenen die werkzaam zijn ook daadwerkelijk inkomsten genereren uit eigen bedrijf).
- Wat zijn de kenmerken van deze personen naar bijvoorbeeld leeftijd, aard beperking/diagnose, sector, opleiding etc.
- Wat is het profiel van arbeidsongeschikten die de AO-uitkering verlaten met werkzaamheden als zelfstandige.

Bij de beantwoording wordt onderscheid gemaakt naar de drie arbeidsongeschiktheidsregelingen (Wajong, WAO en WAZ). Daarnaast wordt er onderscheid gemaakt in instromers, uitstromers en zittenden.

2 Methode

2.1 Populatie en koppeling gegevens

Voor de analyses, is gebruik gemaakt van een combinatie van twee bestanden:

- Enquête beroepsbevolking (EBB) 2000-2006.
- Administratie arbeidsongeschiktheidswetten (AO) van het UWV over 2000 tot en met 2005.

Deze databestanden zijn door via de remote acces omgeving van het CBS aan elkaar gekoppeld, waarna nadere analyses zijn uitgevoerd.

2.2 Enquête beroepsbevolking(EBB)

De data in de monitoren arbeidsgehandicapten zijn verzameld door het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) in het kader van de Enquête Beroepsbevolking (EBB). De EBB heeft tot doel de arbeidssituatie van personen te beschrijven. De vragen die in de enquête aan de orde komen hebben onder andere betrekking op het al dan niet hebben van betaald werk, iemands beroep, iemands hoogst genoten opleiding en de sector waarin iemand werkzaam is. De EBB is een steekproefonderzoek onder personen die in Nederland wonen, met uitzondering van personen in inrichtingen, instellingen en tehuizen.

2.3 AO-uitkeringenbestanden

De data in de bestanden van de AO-uitkeringen worden door het CBS samengesteld uit de informatie die van het UWV wordt ontvangen. Het betreffende registratiebestand bevat informatie over de AO uitkeringen van personen. De gegevens over de AO worden per maand geleverd door het UWV in drie verschillende bestanden (één per soort uitkering: Wajong, WAO/WIA en WAZ).

Het CBS verwerkt deze gegevens vervolgens in een database. CBS confronteert tijdens de verwerking van de gegevens de gegevens ook met eerdere opgaven en maakt vervolgens publicatiebestanden, die dan weer tot één maandbestand worden gekoppeld. CBS maakt van deze maandbestanden vervolgens een jaarbestand. We hebben de uitkeringsgegevens zodanig bewerkt naar personen dat één record voor één persoon staat. Over de periode 2000 tot en met 2006 beschikken we zodoende over gegevens van ruim 1 miljoen verschillende Nederlanders die in die periode een AO-uitkering ontvingen.

Het AO-uitkeringenbestand bevat een persoonsgebonden code die ook in de EBB is opgenomen. Via deze code (RIN-code) wordt het AO-bestand gekoppeld aan de EBB en via dat bestand zijn wij in staat om voor een selectie van individuen informatie te krijgen over het beroep dat zij uitoefenden in de periode 2000-2006.

2.4 Populatie

Voor het onderzoek zijn de verschillende arbeidsongeschiktheidsuitkeringen onderscheiden. Binnen de groep arbeidsongeschikten zijn instromers, uitstromers en zittende WAO-ers, Wajongers en WAZ-ers te onderscheiden. In de analyses hebben we alleen

de gegevens van instromers gebruikt indien de EBB is afgenomen voor hun instroomdatum. Gegevens van uitstromers zijn alleen gebruikt als de EBB is afgenomen na hun uitstroom (tabel 2.1). Dit geeft als beperking dat er een aantal groepen ontbreekt, te weten, in en uitstromers waarbij de EBB is afgenomen terwijl zij een uitkering kregen.

Tabel 2.1 Moment van afname EBB en uitkeringssituatie.

	<i>EBB afname t.o.v. uitkeringssituatie</i>		
	voor	tijdens	na
Instromers	aanw	mist	nvt
Zittend bestand	nvt	aanw	nvt
Uitstromers	nvt	mist	aanw

2.5 Definitie zelfstandig werkzaam

Voor de definitie van zelfstandigen is aangesloten bij de door het CSB gehanteerde definitie van zelfstandigen. Dat wil zeggen dat iedereen die (1) in eigen bedrijf of praktijk (2) in bedrijf of praktijk van partner of ouders (3) als overige zelfstandigen werkzaam is (bijvoorbeeld freelancers) als zelfstandige is aangemerkt. In de EBB is niet alleen naar de eerste baan, maar ook naar evt. 2^e en volgende banen gevraagd. Aangezien het aantal personen met een 2^e of 3^e baan zeer beperkt bleek te zijn is er voor gekozen om alleen naar de 1^e werkring te kijken.

2.6 Analyses

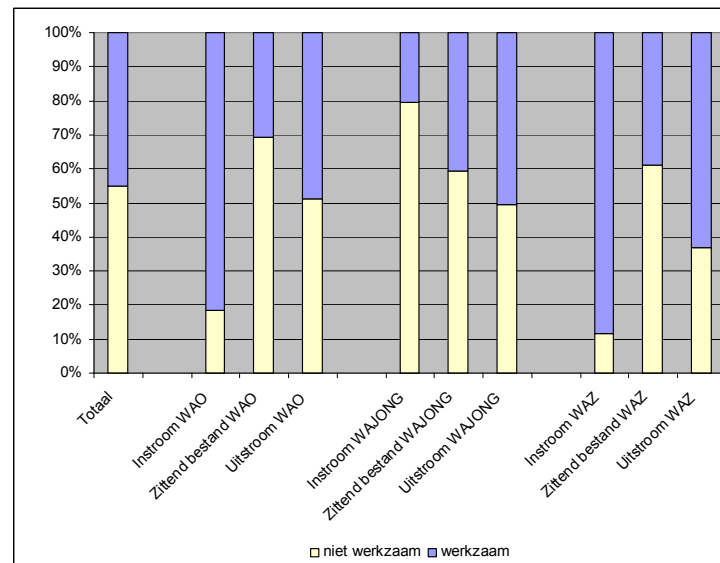
Voor alle variabelen zijn kruistabellen uitgedraaid met de uitkering en arbeidspositie. Verschillen zijn getoetst met de Pearscon Chi-Kwadraat test. Voor de resultaten uit paragraaf 3.4 zijn alleen de als zelfstandige werkende arbeidsongeschikten in de analyses meegenomen.

3 Resultaten

3.1 Verdeling werkzaam-niet werkzaam in Arbeidsongeschiktheid

In figuur 1 is zichtbaar dat een aanzienlijk deel van de mensen in het onderzoek werkt. Gemiddeld werkt 45% van de mensen. In de figuur is ook zichtbaar dat het percentage werkzamen sterk afhankelijk is van de soort uitkering, en het moment van meten (voor instroom, na uitstroom of zittend). Duidelijk zichtbaar is dat het percentage werkenden het grootste is onder de in- en uitstromers. Dit kan worden verklaard doordat deze groepen mensen geënquêteerd zijn respectievelijk vóór en ná de ingang van hun uitkering. Uitzondering zijn de Wajongers. Bij deze groep worden de meeste niet werkzamen juist gevonden bij de instromers (80%). Dit is ook logisch, aangezien een Wajong uitkering in principe wordt uitgereikt aan jongeren die geen betaald werk kunnen krijgen waarin ze minstens 75% van het minimumloon kunnen verdienen vanwege hun handicap of beperking.

Figuur 3.1 Verdeling werkzaam-niet werkzaam onder (ex-)arbeidsongeschikten.

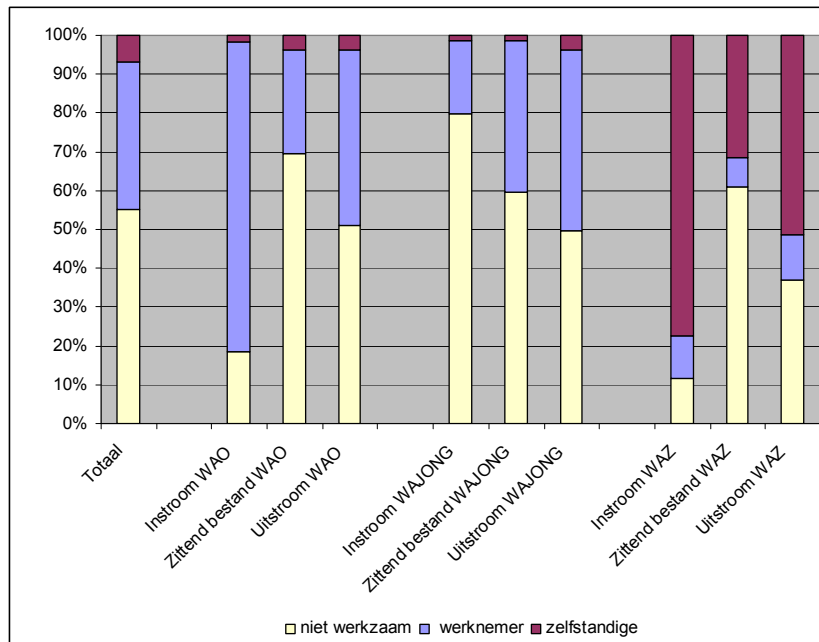
3.2 Omvang zelfstandigheid in Arbeidsongeschiktheid

3.2.1 Aandeel zelfstandigheid bij alle arbeidsongeschikten

Naast de verdeling werkzaam-niet werkzaam is voor elke regeling zowel voor de instromers, zittenden als voor de uitstromers gekeken of de werkzame personen als werknemer of als zelfstandige werkzaam zijn.

In figuur 2 en tabel 1 is zichtbaar dat slechts een klein percentage van de mensen met een AO uitkering, werk(t)en als zelfstandige. Het percentage (ex-)arbeidsongeschikten dat als zelfstandige werkzaam is, is gemiddeld 6,9%. Er zijn echter duidelijk verschillen zichtbaar tussen instromers, uitstromers en zittenden, en tussen de verschillende uitkeringssoorten.

Figuur 3.2 Omvang zelfstandigheid onder (ex-)arbeidsongeschikten.

Tabel 3.1 Percentage 'werkzaam als zelfstandige' naar uitkeringssoort.

	Wajong	WAO	WAZ	Totaal
Instroom	15/1034 (1,5%)	122/6651 (1,8%)	641/829 (77,3%)	788/8514 (9,4%)
Zittend	32/2662 (1,2%)	804/20847 (3,9%)	362/1152 (31,4%)	1198/24661 (4,9%)
Uitstroom	13/355 (3,7%)	359/9451 (3,8%)	718/1399 (51,3%)	1090/11205 (9,7%)
Totaal	60/4051 (1,5%)	1285/36949 (3,5%)	1721/3380 (50,9%)	3066/44380 (6,9%)

3.2.1.1 WAO

Bij de arbeidsongeschikten met een WAO uitkering is het percentage dat als zelfstandige werkzaam is' ruim twee keer zo hoog als onder de Wajongers, en ook hier is er een duidelijk verschil tussen de instromers, zittenden en de uitstromers. Vergeleken met de Wajong zijn bij de WAO-ers relatief veel zelfstandigen te vinden onder de mensen in het zittend bestand (bijna 4%). Het percentage in- en uitstromende WAO-ers dat als zelfstandige werkt is met respectievelijk 1,8 en 3,8% vergelijkbaar met de percentages in- en uitstromende Wajongers dat als zelfstandige werkt.

3.2.1.2 Wajong

Gemiddeld werkt ongeveer 1,5% van de Wajongers als zelfstandige. Hierbij is echter een duidelijk verschil tussen de instromers, zittenden en de uitstromers. Bij de instromers en de lopende uitkeringen (de grootste groep) ligt dit percentage op 1,5% of iets lager, terwijl van de uitstromers bijna 4% als zelfstandige werkzaam is.

3.2.1.3 WAZ

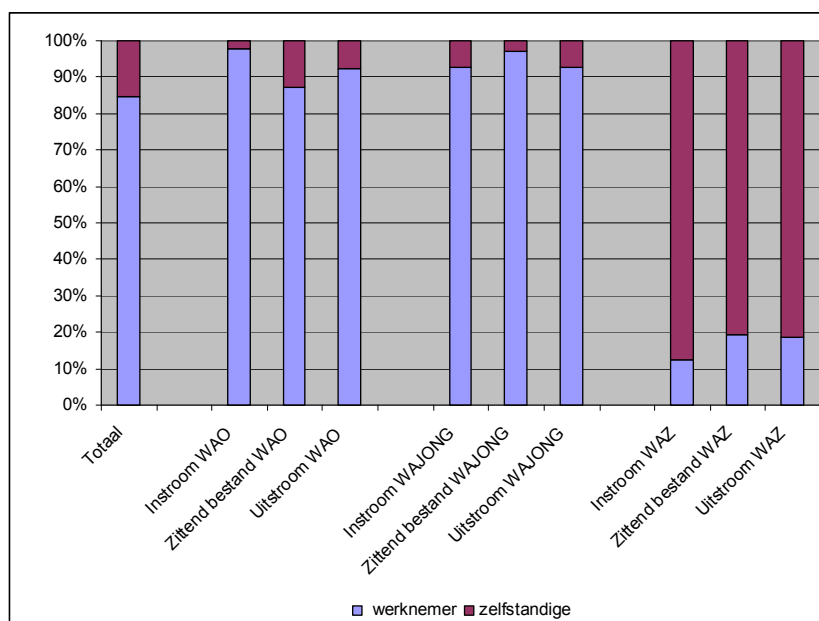
Onder de groep arbeidsongeschikten met een WAZ uitkering is het percentage zelfstandigen ruim 50%. Dit loopt uiteen van ruim 77% bij de instromers naar rond de 30% bij de arbeidsongeschikten met een lopende en 50% bij de beëindigde uitkeringen. Aangezien de WAZ een arbeidsongeschiktheidsverzekering was voor zelfstandigen mag ook verwacht worden dat het merendeel van de werkenden als zelfstandige werkt(e).

3.2.2 Aandeel zelfstandigheid bij werkende arbeidsongeschikten

Om inzicht te krijgen in de omvang van het werken als zelfstandige bij mensen met een arbeidsongeschiktheidsuitkering is het niet alleen belangrijk om te kijken naar het percentage zelfstandigen onder alle mensen met een uitkering, maar ook naar het percentage zelfstandigen onder de werkende (ex-)arbeidsongeschikten.

In figuur 3 staat het percentage als zelfstandige werkzamen onder de werkende arbeidsongeschikten weergegeven. In de figuur is zichtbaar dat de verhouding zelfstandigen-werknemers ongeveer 15% is, waarbij er een duidelijk verschil is tussen Wajong/WAO, waar dit percentage tussen de 2 en de 12% ligt en de WAZ waar het percentage zoals te verwachten beduidend hoger ligt, namelijk tussen de 81 en de 87%.

Figure 3.3 Aandeel zelfstandigen onder werkende (ex-)arbeidsongeschikten.

3.2.2.1 WAO

Van de werkzame (ex-)arbeidsongeschikten met een WAO uitkering is het percentage zelfstandigen bijna twee keer zo hoog als onder de Wajongers, en ook hier is er een duidelijk verschil tussen de instromers, zittenden en de uitstromers. Van de werkzame WAO-ers in het zittend bestand is een relatief groot deel als zelfstandige werkzaam (ruim 12%) terwijl er maar weinig instromende WAO-ers zijn die als zelfstandige werkzaam zijn (2,2%). Het percentage van de uitgestroomde werkende WAO-ers dat als zelfstandige werkt, is met 7,5% vergelijkbaar met het percentage van de uitgestroomde werkende Wajongers dat als zelfstandige werkt.

3.2.2.2 Wajong

Gemiddeld werken ongeveer 4 op de 100 werkende Wajongers als zelfstandige. Hierbij is echter een duidelijk verschil tussen de instromers, zittenden en de uitstromers. Ongeveer 6 op de 100 werkenden die een nieuwe Wajong uitkering krijgen (instromers) werkten voorafgaand aan de start van de uitkering als zelfstandige. In het zittende bestand van Wajongers is dit 3 op de 100 werkenden. Bij de uitstromers is het percentage van de werkende Wajongers dat als zelfstandige werkt ruim 7%.

3.2.2.3 WAZ

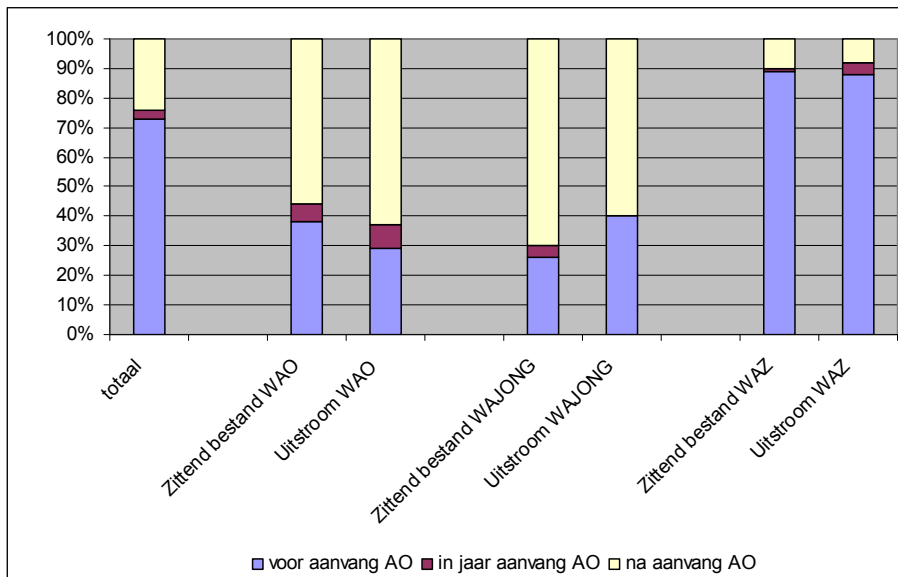
Onder de groep werkende arbeidsongeschikten met een WAZ uitkering is het percentage zelfstandigen ruim 84%. Dit loopt uiteen van bijna 87% bij de instromers naar rond de 80% bij de werkende arbeidsongeschikten met een lopende of beëindigde uitkering. Bij mensen met een WAZ uitkering lijkt het er dus op dat zij als zij arbeidsongeschikt raken (hierdoor) in een aantal gevallen niet terugkeren als zelfstandige en als werknemer gaan werken.

3.3 Aanvang zelfstandigheid

In de bovenstaande paragrafen is duidelijk geworden dat in de Wajong en de WAO uitstromers vaker als zelfstandige werkzaam zijn dan instromers. Op grond van deze resultaten kan echter niet geconcludeerd worden dat het als zelfstandige gaan werken bijdraagt aan uitstroom uit de arbeidsongeschiktheidsuitkeringen. De resultaten kunnen namelijk zowel worden verklaard door een toename van het aantal zelfstandig werkenden als door een afname van het aantal werknemers. Het is dan ook relevant om te kijken *wanneer* de zelfstandigen begonnen zijn met werken als zelfstandige. Immers, als zij al als zelfstandige werkten voordat zij een uitkering kregen, wordt werken als zelfstandige niet bewust gebruikt als manier om uit de arbeidsongeschiktheid te komen.

In figuur 3.4 staat voor alle zelfstandige werkzaam weergegeven wanneer zij begonnen zijn met werken als zelfstandige. Aangezien bij de instromers de EBB afgenomen is voor het ontvangen van de uitkering, en van hen geen informatie is over hun arbeidsparticipatie na instroom, blijft deze groep hier buiten beschouwing. Zowel bij de uitstromers en als bij het zittend WAO en Wajong bestand is te zien dat het merendeel de werkzaamheden als zelfstandige is gaan doen nadat zij een uitkering kregen.

Figure 3.4 Aanvang werken als zelfstandige naar uitkering.

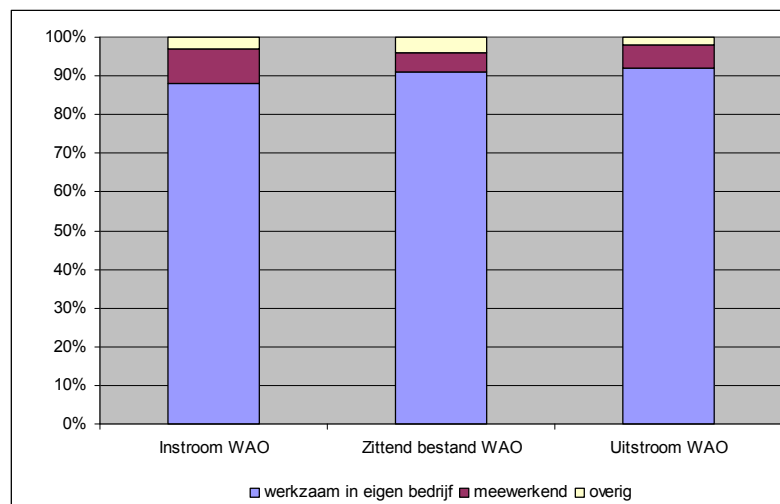
3.4 Kenmerken van zelfstandige arbeidsongeschikten

In de onderstaande paragraaf zullen de kenmerken van de als zelfstandige werkzame (ex-)arbeidsongeschikten worden beschreven. Hierbij zal onderscheid gemaakt worden naar instromers, uitstromers en zittenden. Aangezien het aantal als zelfstandige werkzame Wajongers te gering is en er bij de WAZ-ers werken als zelfstandige de norm is zal er niet los over deze groepen worden gerapporteerd.

3.4.1 Soort zelfstandigheid

In figuur 3.5 is zichtbaar wat voor soort zelfstandigen de als zelfstandige werkzame (ex-) WAO-ers zijn. Duidelijk zichtbaar is dat het merendeel van hen in een eigen bedrijf werkt. Het percentage dat in een eigen bedrijf werkt is iets groter bij de uitstromers dan bij de instromers.

Figure 3.5 Soort zelfstandigheid van als zelfstandige werkzaam (ex-)WAO-ers.

3.4.2 Persoonskenmerken van als zelfstandige werkzame (ex-)WAO-ers

Tabel 3.2 geeft de persoonskenmerken van de als zelfstandige werkzame WAO-ers weer. Het merendeel van de als zelfstandige werkzame (ex-)WAO-ers is man. Het percentage als zelfstandige werkzame vrouwen is met 39% daarentegen significant hoger onder de uitstromende WAO-ers. Zowel als zelfstandige werkzame in- als zelfstandige werkzame uitstromers zijn over het algemeen wat jonger dan in het zittend bestand. De WAO-ers die uitstromen en als zelfstandige werkzaam zijn, zijn relatief vaak (3%) van allochtone afkomst. Als zelfstandige werkzame WAO-ers die instromen wonen relatief vaak bij hun ouders in. Tenslotte hebben als zelfstandige werkzamen die de WAO instromen wat vaker geen startkwalificatie, terwijl zij ook geen opleiding meer volgen.

Tabel 3.2 Persoonskenmerken van als zelfstandige werkzame (ex-)WAO-ers.

	• Instroom WAO	• Zittend bestand WAO	• Uitstroom WAO	• Totaal
Geslacht				
• Man	61,5%	71,0%▲	61,0%▼	67,6%
• Vrouw	38,5%	29,0%▼	39,0%▲	32,4%
leeftijd				
• 20-30	9,0%▲	0,1%▼	3,2%▲	1,8%
• 30-40	24,6%▲	8,6%▼	26,1%▲	14,6%
• 40-50	29,5%	30,3%	36,1%	31,7%
• 50-60	32,8%▼	50,5%▲	22,6%▼	41,7%
• 60+	4,1%▼	10,4%	11,9%	10,2%
nationaliteit				
• autochtoon	99,2%	99,3%▲	97,4%▼	98,8%
• allochtoon	0,8%	0,7%▼	2,6%▲	1,2%
plaats in het huishouden				
• zelfstandig wonend [al dan niet met partner]	97,5%▼	99,5%	99,0%	99,2%
• inwonend bij ouders	2,5%▲	0,4%	0,6%	0,6%
• inwonend bij overigen	0%	0,1%	0,3%	0,2%
Startkwalificatie				
• startkwalificatie	72,1%	74,0%	71,0%	73,1%
• geen startkwalificatie, opleiding volgend	3,3%▲	0,9%	0,3%	1,0%
• geen startkwalificatie, geen opleiding volgend	23,8%	24,9%	27,7%	25,5%
• startkwalificatie en of opleiding onbekend	0,8%	0,2%	1,0%	0,5%

Percentages zijn kolom-percentages, en zijn getoetst met de Pearson Chi-kwadraat test. Het contrast is: 'subgroep' vs 'overige cases'. ▲: $p < 0,05$ voor significant hoge percentages; ▼ voor lage percentages. Toetsen en symbolen hebben betrekking op horizontale vergelijkingen.

3.4.3 Kenmerken van de handicap van als zelfstandige werkzame (ex-)WAO-ers

De als zelfstandige werkzamen na uitstroom uit de WAO hebben vaker dan gemiddeld een psychische aandoening (tabel 3.3). (Het gemiddelde is hierbij het gemiddelde van alle als zelfstandige werkzame (ex-)WAO-ers.) Daarentegen hebben zij minder vaak last van 'algemene' aandoeningen. Zij waren ook relatief vaak voor maar een klein percentage (15-25%) arbeidsongeschikt. Zowel bij als zelfstandige werkzame instromers als bij de als zelfstandige werkzame uitstromers geeft ongeveer de helft aan last te hebben van een langdurige ziekte. In het zittende bestand is dit veel hoger met bijna 73%. Een relatief groot deel van de uitstromende arbeidsongeschikten geeft aan niet beperkt te worden door de handicap. Al met al is van de als zelfstandig werkzame WAO-ers in het zittende bestand bijna 2 op de 3 arbeidsgehandicapt, terwijl bij de instromers en de uitstromers dit geldt voor 1 op de 3.

Tabel 3.3 Kenmerken van de handicap van als zelfstandige werkzame (ex-)WAO-ers.

	• Instroom WAO	• Zittend be- stand WAO	• Uitstroom WAO	• Totaal
diagnose				
• algemeen	13,5%	17,3% ▲	7,6% ▼	14,9%
• cardiovasculari	5,4%	3,8%	5,1%	4,2%
• locomotor	30,6%	33,8%	33,9%	33,5%
• neurologisch	6,3%	4,8%	3,0%	4,5%
• psychisch	31,5%	31,2%	39,4% ▲	32,9%
• overig of onbekend	12,6%	9,3%	11,0%	9,9%
mate arbeidsongeschiktheid				
• 15% - 25%	10,7%	10,2% ▼	17,7% ▲	12,1%
• 25% - 35%	8,2%	11,4%	15,2%	12,1%
• 35% - 45%	7,4%	9,2%	8,4%	8,8%
• 45% - 55%	10,7%	9,0%	8,1%	8,9%
• 55% - 65%	4,1%	5,5% ▲	1,9% ▼	4,4%
• 65% - 80%	4,9%	6,3% ▲	2,9% ▼	5,3%
• 80% - 100%	54,1%	48,3%	45,8%	48,2%
• zonder indeling naar mate van ao of onbekend	0%	0,1%	0%	0,1%
Heeft persoon last van één of meer langdurige ziekten, aandoeningen of handicaps				
• ja	48,1% ▼	72,8% ▲	49,2% ▼	64,5%
• nee	51,9% ▲	26,8% ▼	50,8% ▲	35,2%
• weigering/onbekend	0%	0,4%	0%	0,3%
wordt iemand belemmerd bij het uitvoeren of verkrijgen van werk				
• sterk beperkt bij verkrijgen/uitvoeren van werk	13,9% ▼	30,1% ▲	12,9% ▼	24,2%
• licht beperkt bij verkrijgen/uitvoeren van werk	17,2%	24,1% ▲	20,0%	22,4%
• niet beperkt bij verkrijgen/uitvoeren van werk	6,6%	11,1%	15,5% ▲	11,7%
• geen langdurige ziekte, aandoening of handicap	45,1% ▲	26,0% ▼	50,3% ▲	34,0%
• onbekend	17,2% ▲	8,7%	1,3% ▼	7,7%
Afleiding arbeidsgehandicapt [N=1.175]				
• arbeidsgehandicapt	38,7% ▼	60,3% ▲	33,7% ▼	51,7%
• niet arbeidsgehandicapt	61,3% ▲	39,7% ▼	66,3% ▲	48,3%

Percentages zijn kolom-percentages, en zijn getoetst met de Pearson Chi-kwadraat test. Het contrast is: 'subgroep' vs 'overige cases'. ▲: $p < 0,05$ voor significant hoge percentages; ▼ voor lage percentages. Toetsen en symbolen hebben betrekking op horizontale vergelijkingen.

3.4.4 Kenmerken van het werk van als zelfstandige werkzame (ex-)WAO-ers

De als zelfstandigen werkzamen in het zittend bestand werken vaker in kleine baantjes en minder vaak in fulltime banen dan instromers en uitstromers. (tabel 3.4). Ten aanzien van de grootteklasse van het bedrijf geldt dat het merendeel van de als zelfstandige werkzame WAO-ers in een bedrijf met 1-9 werknemers werkt. Voor de instromers geldt dat zij iets vaker dan de WAO-ers uit het zittend bestand en de uitstromers in de wat grotere bedrijven werken. De uitstromers werken wat vaker in een beroep waar een lage opleiding voor vereist is en wat minder vaak in beroepen waar een hoge opleiding voor vereist is. De uitstromers verschillen ten aanzien van de beroepsrichting op een aantal punten van de instromers en de zittenden. Zij werken minder vaak in de economische, administratieve en commerciële beroepen, maar vaker in de technische beroepen.

Tabel 3.4 Kenmerken van het werk van als zelfstandige werkzame (ex-)WAO-ers.

	• Instroom WAO	• Zittend bestand WAO	• Uitstroom WAO	• Totaal
Aantal uren werkzaam				
• <12 uur werkzaam	9,0% ▼	24,1% ▲	10,3% ▼	19,2%
• 12-15 uur werkzaam	4,1%	6,3%	4,5%	5,7%
• 16-19 uur werkzaam	1,6%	2,0%	1,9%	1,9%
• 20-23 uur werkzaam	5,7%	11,2% ▲	6,8%	9,5%
• 24-27 uur werkzaam	4,9%	5,5%	6,5%	5,7%
• 28-31 uur werkzaam	6,6%	8,3%	8,7%	8,3%
• 32-35 uur werkzaam	4,1%	4,6%	2,6%	4,0%
• 36 of meer uur werkzaam	63,9% ▲	37,9% ▼	58,7% ▲	45,7%
Grootteklasse van het bedrijf				
• aantal werknemers 1-9	79,5% ▼	89,4%	90,3%	88,7%
• aantal werknemers 10-99	9,0% ▲	3,2% ▼	4,5%	4,1%
• aantal werknemers 100 of meer	1,6% ▲	0,1%	0%	0,2%
• vraag niet gesteld	9,0%	7,2%	4,8%	6,8%
• weet niet	0,8%	0%	0,3%	0,2%
Beroepsniveau				
• elementaire beroepen	4,1%	2,8%	3,9%	3,2%
• lagere beroepen	14,9%	16,1%	20,8% ▲	17,1%
• middelbare beroepen	44,6%	45,1%	45,0%	45,0%
• hogere beroepen	30,6%	30,2% ▲	21,8% ▼	28,1%
• wetenschappelijke beroepen	5,8%	5,8%	8,5%	6,5%
Beroepsrichting				
0	0%	0%	0,3%	0,1%
• algemeen	1,7%	1,4%	0,3%	1,1%
• docenten, staffuncties in onderwijs, onderwijskundig	3,3%	4,8%	4,9%	4,7%
• agrarisch	10,7%	9,0%	5,9%	8,4%
• exact	0%	0%	0,3%	0,1%
• technisch	19,0%	24,0%	29,0% ▲	24,8%
• transport, communicatie en verkeer	1,7%	2,9%	4,6%	3,2%
• medisch en paramedisch	3,3%	3,0%	4,2%	3,4%
• economisch, administratief en commercieel	35,5%	33,8% ▲	24,8% ▼	31,7%
• juridisch, bestuurlijk, openbare orde en veiligheid	1,7%	1,9%	2,3%	2,0%
• taal en cultuur	5,0%	7,3%	4,9%	6,5%
• gedrag en maatschappij	1,7%	3,5%	5,5%	3,9%
• persoonlijke en sociale verzorging	13,2%	8,0% ▼	12,1%	9,5%
• management	3,3% ▲	0,4% ▼	1,0%	0,8%

Percentages zijn kolom-percentages, en zijn getoetst met de Pearson Chi-kwadraat test. Het contrast is: 'sub-groep' vs 'overige cases'. ▲: $p < 0,05$ voor significant hoge percentages; ▼ voor lage percentages. Toetsen en symbolen hebben betrekking op horizontale vergelijkingen.

4 Concluderend

In dit rapport is gekeken in hoeverre arbeid als zelfstandige bijdraagt aan de uitstroom uit de arbeidsongeschiktheidsregelingen. Om deze vraag te beantwoorden is naar de volgende subvragen gekeken:

- In welke mate hebben Wajongers en WAO-ers naast hun uitkering inkomsten uit een onderneming (aannemende dat degenen die werkzaam zijn ook daadwerkelijk inkomsten generen uit eigen bedrijf).
- Wat zijn de kenmerken van deze personen naar bijvoorbeeld leeftijd, aard beperking/diagnose, sector, opleiding etc.
- Wat is het profiel van arbeidsongeschikten die de AO-uitkering verlaten met werkzaamheden als zelfstandige.

Met gegevens over de periode 2000-2005 is onderzocht wat de arbeidssituatie van de instromers was voorafgaand aan de instroom, van het zittend bestand gedurende die periode en van de uitstromers na beëindiging van de AO-uitkering (WAO, Wajong en WAZ). Van hen werkt gemiddeld 45%. Het percentage arbeidsongeschikten dat als zelfstandige werkzaam is veel kleiner, gemiddeld 6,9%. Wel zijn er duidelijk verschillen zichtbaar tussen instromers, uitstromers en zittend bestand, en tussen de verschillende uitkeringssoorten.

Bij de uitstromers is het percentage als zelfstandige werkenden het hoogste. Gemiddeld ligt dit op 9,7% maar varieert per regeling. Bij de ex-WAO-ers ligt dit op 3,8%, bij de ex-Wajongers op 3,7% en bij de ex-WAZ-ers op 51%. Met uitzondering van de ex-WAZ-ers is het merendeel van de als zelfstandige werkzame voormalig arbeidsongeschikten (WAO 63%, Wajong 56%) na aanvang van de arbeidsongeschiktheid als zelfstandige gaan werken. Dit kan in theorie betekenen dat zij (1) van werknemer naar zelfstandige of (2) van de ene zelfstandige baan, naar de andere zelfstandige baan zijn geswitcht. Het is echter niet plausibel dat het hoge percentage als zelfstandig werkzaam onder de uitstromers verklaard kan worden door het switchen: onder de instromers werkte een beduidend kleiner aandeel als zelfstandige en ook bij de WAZ-ers (waarvan bekend is dat zij al voor aanvang van de arbeidsongeschiktheid als zelfstandige werkten) geven weinigen aan na aanvang van de uitkering met het huidige werkzaamheden te zijn aangevangen.

Al met al betekent dit dat van ongeveer tweederde van de als zelfstandige werkzame uitgestroomde WAO-ers een switch naar zelfstandigheid bijgedragen kan hebben om uit de WAO te komen. Per saldo betekent dit 2,4% van de uitgestroomde WAO-ers. Bij de ex-Wajongers zou bij maximaal 2,1% van de uitgestroomde arbeidsongeschikten het starten van werkzaamheid als zelfstandige bijgedragen kunnen hebben aan het verlaten van de Wajong-uitkering.

De resultaten van dit onderzoek laten zien dat een deel van de arbeidsongeschikten als zelfstandige gaat werken, en mogelijk hierdoor de WAO en de Wajong verlaat. Hierbij moet echter niet uit het oog worden verloren dat slechts een klein deel van de WAO-ers en de Wajongers als zelfstandige werkt of gaat werken. Het gaat dus niet om een grote uitstroom naar zelfstandigheid.